

Zkouška doby

Co by se mělo v rychle se měnícím světě učit na českých vysokých školách?

SILVIE LAUDER / FOTO MILAN JAROŠ

Otto Daněk je v situaci, v jaké chce být každý ředitel firmy. Šéf náhodského výrobce elektromotorů ATAS nemá pro svých bezmála osm set zaměstnanců nouzi o zakázky. Zároveň ale zápasí s nepříjemným problémem – část zakázek je nucen odmítat, protože mu chybí zhruba stovka zaměstnanců. „Momentálně hledáme hlavně ruce, hlavy až tolik nepotřebujeme,“ říká Daněk. „Vysokoškolsky vzdělaných lidí, hlavně konstruktérů, nyní sháníme pět.“ Pět se nezdá jako moc, ale už za pár let – až začnou odcházet do důchodu jeho současní konstruktéři, kterým je většinou víc než 55 let – se situace může změnit. „Kromě toho, že je budeme postrádat, tak nebude mít ty mladé kdo učit,“ vysvětluje Daněk. „Mám zkrátka obavy o budoucnost firmy.“

Při hledání nových posil Daněk soustavně objíždí vysoké školy – loni byl v Plzni, Praze, Brně nebo Hradci Králové –, a když tam vhodné kandidáty nenašel, začal se poohlížet na Slovensku, v Polsku či na Ukrajině. Viník potíží je z jeho pohledu jasný – stát, který nedostatečně motivuje vysoké školy, aby „vyráběly“ dostatek profesionálů technického zaměření. A zároveň nijak nereguluje podle něj „příliš velké počty“ absolventů humanitních oborů. „Těch humanistů máme prostě příliš mnoho. K čemu je nám geolog, který někde v Egyptě hrabe z písku kosti? Ten nás živit nebude,“ zlobí se Daněk. „Živí nás průmysl, takže bychom měli podporovat ty obory, které si žádá průmysl.“

Jednoduše uvažující strojař není s tímto názorem sám. O převisu právníků, ekonomů či třeba antropologů na úkor inženýrů rád hovoří prezident Miloš Zeman a mnozí politici od vládních po ty krajské. Na chybějící zaměstnance dlouhodobě upozorňují zástupci podnikatelských svazů i představitelé firem.

Podle odhadů Svazu průmyslu a dopravy ČR z konce loňského roku postrádají podniky zhruba 140 tisíc pracovníků technických oborů, z nichž vysokoškolsky vzdělaní lidé tvoří asi desetinu. Podle počtů Asociace exportérů, v níž je Otto

Živí nás průmysl, školy by mu měly
vyjít vstříc. (Otto Daněk, ATAS)

Bude je společnost chtít?

Daněk viceprezidentem, by mohl být objem vyvezeného zboží a služeb za minulý rok vyšší až o 150 miliard, pokud by měly firmy dostatek pracovníků (český export nicméně navzdory stížnostem loni s bezmála čtyřmi biliony na kontě zlomil do-savadní rekordy).

Debata se postupně přesouvá z roviny rétorického cvičení, v němž se mísí zmíněná skepse ke společenskovědním oborům s reálnými požadavky pracovního trhu, na půdu vysokých škol.

Po čtvrt století se mění způsob, jakým se na vysokých školách akreditují obory. Prakticky to – při nutném zjednodušení – znamená, že každá vysoká škola bude nově sama rozhodovat o tom, co a jak se na ní bude učit. Zatím není příliš jasné, jak to celé bude fungovat, ale někteří rektori už dnes avizují, že budou mnohem více naslouchat potřebám pracovního trhu. Což s sebou nese obecnější otázky: co se má vlastně dnes v Česku učit a kdo to bude určovat?

↓ INZERCE

FIRST AMERICAN HIGH SCHOOL
is coming to Prague | September 2017

JOIN US AT

www.americanacademy.cz

RS005515-2

Nepotřebujeme to. Nebo vlastně ano

Rozlehlá kancelář s výhledem na Rudolfinum i Pražský hrad je zřejmě poslední místo, kde by kapitáni průmyslu očekávali někoho, kdo řeší podobné potíže jako oni. Právě na adresu Filozofické fakulty Univerzity Karlovy totiž často směřují troufalé soudy o nepraktických, případně přímo zbytečných oborech. „Ano, slyšíme to pořád dokola, že jsme příživníci, kteří pěstují někoho, koho společnost nepotřebuje,“ směje se trochu hořce děkanka FF UK Mirjam Friedová.

I ona se ovšem setkává se zvýšenou poptávkou po chybějících odbornících. Paradoxně často z oborů označovaných za malé (kde studují jen jednotky studentů, jsou dotovány z rozpočtů oborů velkých a řadí se tam třeba koreanistika nebo perština), případně z oborů, které se jinde v Česku neučí (indologie) nebo již zanikly. V devadesátých letech byla třeba na fakultě zrušena jako drahá a zbytečná afrikanistika – a dnes je nedostatek expertů znát. „U mě si podávají dveře lidé ze státní správy, z byznysu, z médií, kteří potřebují konzultace o politické situaci v Africe, o obchodu, o migraci,“ říká. „A já jim nemám koho nabídnout.“

Příklad pražské „fildy“ ukazuje, že by zástupcům byznysu při hodnocení situace slušela trocha zdrženlivosti. „Lidi chybí téměř všude, není to jen otázka technických oborů,“ upozorňuje expert na vzdělávací politiku z Centra pro sociální a ekonomické strategie FSV UK Arnošt Veselý. „O naše absolventy je dnes velký zájem, třeba ze strany státní správy.“ Značnou pozornost v posledních měsících vyvolává také nedostatek lékařů i zdravotních sester, dlouhodobě chybějí zubaři. Jako o „bíde českých škol“ hovoří vzdělávací experti o situaci, kdy na tuzemských školách chybějí tisíce učitelů. Státní správa stále poptává sociální pracovníky. Na přelomu roku se pak objevila zpráva, že hrozí nedostatek veterinářů starajících se o hospodářská zvířata.

Širší debata o tom, jak a zda vůbec zdejší vysoké školy reagují na potřeby společnosti, je tedy namístě. Rozhodně by se ale neměla vést po zjednodušující lince „méně humanitních, více technických oborů“. Vyrábět lidi firmám na míru či se příliš přizpůsobovat momentálním potřebám pracovního trhu

Vyrábět lidi
firmám na míru
není příliš
praktické ani
prozíravé.

Nemocnice ano, Temelín ne. (Tomáš Machula, rektor Jihočeské univerzity)

není příliš praktické ani prozíravé. Jednak proto, že některé vysoce žádané profese dneška mohou za pár let propadnout sítem dějin – a naopak. „Nikdo neví, co bude potřeba za pár let,“ upozorňuje Arnošt Veselý. „Pro společnost je výhodné

být maximálně variabilní, protože jen tak bude schopná adekvátně reagovat na měnící se dobu.“

A lze to opět ukázat na konkrétním příkladu z filozofické fakulty – zatímco ještě před pár lety byla arabistika na pokraji zániku, dnes je kvůli neklidu na Blízkém východě a v severní Africe a zejména aktuální migrační krizi opět mimořádně potřebná. Po arabistech je nyní velká sháňka na řadě míst: od tajných služeb přes státní správu po humanitární organizace.

Poněkud problematický je také – opět především v průmyslové sféře rozšířený – pohled,

podle něhož se úspěšný absolvent oboru pozná podle toho, že se mu pak věnuje v praxi. „Lidi studují něco, čemu se pak nevěnují, a pak je otázka, zda to má stát podporovat,“ říká v úvodu citovaný viceprezident Asociace exportérů Otto Vaněk (a paradoxní je, že ani on sám coby někdejší absolvent molekulární chemie na Vysoké škole chemicko-technologické dnes dávno nepracuje v oboru, který vystudoval).

↓ INZERCE

PHG PRAŽSKÉ
HUMANITNÍ
GYMNÁZIUM

Studujte na
www.phgymnazium.cz

Nebojíme se

**VYSTOUPIT
Z RADY**

RS005515-3

U řady oborů není příliš jasné, co znamená „věnovat se mu v praxi“. Z mnoha absolventů historie se sice nestanou historici-akademici, ale pracují na hradech či zámcích, v muzeích nebo ve státní správě. A platí to i pro obory, u nichž je ještě obtížnější si představit praktickou využitelnost – v byznysu najdeme velmi úspěšné lidi, kteří studovali filozofii. Třeba miliardář a investor ze Silicon Valley Peter Thiel opakovaně mluvil o tom, jak mu v podnikání pomáhá právě „trénink v myšlení“, který pro něj studium filozofie na Stanfordu představovalo.

A když už jsme ve světě IT – právě tam jde vývoj dopředu takovým tempem, že na něj školy jednoduše nemají šanci reagovat. Řada dnes hvězdných programátorů buď vysokou školu nedokončila, případně teď nepoužívají skoro nic z toho, co se na škole naučili. „Většinu toho, co reálně v práci potřebujete, se ve škole nenaučíte, a ani to nejde, trh se vyvíjí strašně rychle,“ říká Jakub Nešetřil, programátor a šéf úspěšného českého softwarového startupu Apiary. „Smysl dávají více generické věci, jako třeba matematika nebo základy logického myšlení.“ A činnostmi, které na škole nestudoval, se dnes nakonec zabývá většinu pracovního času. „Neustále dělám něco, na co nemám speciální kvalifikaci,“ tvrdí Nešetřil. „Musel jsem se postupně naučit, jak plánovat finance, dělat marketing, najímat obchodníky, řídit zasedání představenstva nebo shánět investory...“ Na západním pobřeží USA, kde má Apiary pobočku, rozhodně není tento přístup mezi šéfy IT firem výjimkou.

Kvalita místo struktury

Číselné poměry absolventů jednotlivých oborů prostě nejsou tím nejdůležitějším. „Schopní lidé jsou potřeba ve všech oborech,“ říká Daniel Münich, ekonom z CERGE–EI specializující se mimo jiné na vzdělávací politiku. „Mnohem zásadnějším problémem než struktura oborů je jejich kvalita.“

S měřením kvality však má české vysoké školství dlouhodobě problém. Stát sice shromažďuje údaje nejrůznějšího druhu, příliš je ale nevyhodnocuje ani je v nějaké propojené či přehledné formě neposkytuje veřejnosti. Dělají to za něj novináři či vzdělávací experti. Kolegové z Hospodářských novin ve spolupráci se Střediskem vzdělávací politiky Pedagogické

fakulty UK nedávno posoudili 21 českých veřejných vysokých škol a jejich 130 fakult za pomoci stovek různých údajů. Hodnocení pak rozdělili do sedmi základních kritérií, mezi nimi také zaměstnanost absolventů, počty uchazečů o studium, spolupráci se zahraničím či vědu a výzkum. Výsledek obsáhlé analýzy vyšel před dvěma týdny jako příloha HN a vyplývají z ní značné rozdíly mezi školami.

A tyto rozdíly by se do budoucna měly ještě prohloubit. Podle výše zmíněných nových pravidel akreditace budou mít školy větší vliv na to, co a jak se na nich učí. Zatímco dosud každý obor posuzovala centrální akreditační komise a přihlížela u toho spíše k formálnímu splnění požadavků (třeba k počtu profesorů), nyní budou o oborech s větší svobodou rozhodovat školy samy, byť i na tento proces bude dohlížet nově zřízený Národní akreditační úřad pro vysoké školství. Nová pravidla univerzitám umožní obory dělit na profesní, čili zaměřené víc

na přípravu studentů do praxe, a na akademické, u nichž bude hrát větší roli věda a výzkum. Každá škola zavede vlastní hodnotící systém, a to jak co se týče obsahu, tak formy hodnocení. Na to, jak velká ta změna bude a jak konkrétně bude kde vypadat, si ale musíme počkat minimálně do dalšího akademického roku.

Šéfové některých škol už ovšem mají poměrně jasnou představu. Třeba rektor Jihočeské univerzity Tomáš Machula chce naslouchat potřebám regionu, a to spíše co se týče školství nebo zdravotnictví než aktuálních potřeb tamního byznysu či konkrétních firem. „Když zjistíme, že v krajských nemocnicích nemají dostatek zdravotních sester, můžeme se začít bavit o tom, jestli nezvýšit počet studentů v oboru ošetrovatelství, protože ho na škole máme a má tu tradici. Pokud ale bude Temelín chtít více jaderných inženýrů, tak jim vyhovíme jen těžko,“ říká rektor. „Naopak když zjistíme, že nějaký obor skomírá, je o něj málo zájemců a ani není dobrý z hlediska badatelského, tak ten obor budeme podporovat méně. Případně ho přebudujeme, protože bude ve strategickém záměru univerzity jej mít.“ První debatu o osudu oborů do budoucna má rektor naplánovanou s děkany fakult v průběhu března. ●

„Většinu toho, co reálně v práci potřebujete, se ve škole nenaučíte.“

WWW.RESPEKT.CZ/AUDIO

INZERCE

UJAK žije - přidejte se k nám!

Navštivte nás na dni otevřených dveří
8. února 2017.

PŘIPRAVUJEME
NOVÉ
OBORY!

